

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

КУЗНЄЦОВ Владислав Юрійович

УДК 658.5:005:620.9

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Краматорськ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Державному вищому навчальному закладу «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України (м. Покровськ).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Попова Ольга Юріївна,
Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Міністерства освіти і науки України (м. Покровськ),
завідувач кафедри міжнародної економіки і маркетингу.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Лазаренко Дмитро Олександрович,** ДВНЗ
«Донбаський державний педагогічний університет» Міністерства освіти і науки
України (м. Слов'янськ), декан факультету психології, економіки і управління;

кандидат економічних наук, доцент **Клопов Іван Олександрович,** Запорізька
державна інженерна академія Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри
економіки та інформаційних технологій.

Захист дисертації відбудеться *30 червня 2017 року о 16:30* на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній
академії Міністерства освіти і науки України за адресою: за адресою: 84313,
м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 6220.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної
машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313,
м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Автореферат розісланий *27 травня 2017 року.*

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

С. О. Пипко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Промисловий сектор економіки України посідає провідне місце у формуванні національного багатства та забезпеченні соціально-економічного розвитку держави. За даними офіційної статистики у 2015 р. промисловістю було реалізовано 33,5% продукції, виробленої вітчизняними суб'єктами господарювання. При цьому рентабельність операційної діяльності знизилась у 2015 р. до рівня 0,9% проти 2,3% у 2014 р., що свідчить про ряд проблем, пов'язаних значною мірою із підвищенням собівартості виробленої продукції, що унеможливорює інтенсифікацію господарської діяльності у напрямку посилення конкурентоспроможності промислових підприємств за ціновими характеристиками виробництва. Найбільш вагомою складовою витрат підприємств промисловості є використання енергетичних матеріалів та енергоресурсів, частка споживання яких склала 73,9% в структурі загального споживання порівняно із підприємствами інших видів економічної діяльності в Україні у 2015 р., з яких 50,5% було використано для перетворення енергії в інші види палива та енергію. На фоні загальної тенденції падіння у 2015 р. обсягів промислової продукції до рівня 81,6% порівняно із 2014 р. можна констатувати незадовільні характеристики промислового виробництва за енергетичною складовою, що вимагає розробки дієвого інструментарію забезпечення ефективної господарської діяльності з урахуванням необхідності оптимізації використання енергетичних ресурсів у виробничих процесах на промислових підприємствах.

Вагомим внеском у вирішення питань ефективного використання ресурсів у господарській діяльності промислових підприємств, зокрема енергетичних, є роботи таких вчених-економістів як О. Амоша, В. Бараннік, В. Геєць, Н. Джонстоун [*N. Johnstone*], З. Каїра, Н. Касьянова, А. Ловінс [*A. Lovins*], Л. Мельник, Д. Попп [*D. Popp*], І. Сотник та інші. Організаційно-економічні механізми підвищення енергетичної ефективності функціонування суб'єктів господарювання представлено у наукових працях Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), Світової енергетичної ради (СЕР), у публікаціях Європейської комісії в рамках Програми «Розумна енергія для Європи», Світового банку (СБ) та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), а також ряд вчених-економістів, зокрема Г. Оллокот [*H. Allcott*], П. Бертольдї [*P. Bertoldi*], М. Грінстоун [*M. Greenstone*], І. Клопов, Д. Лазаренко, Б. Лапонш [*B. Laponsh*], Н. Рекова, С. Хансен [*S. Hansen*]. Як зазначають науковці В. Жовтянський, І. Кобушко, О. Ковалко, М. Мітрахович, Н. Міца, О. Попова, С. Сорелл [*S. Sorrell*], О. Суходоля, Д. Турченко, та інші фахівці значною мірою успішність реалізації завдань оптимізації споживання енергетичних матеріалів та ресурсів залежить від рівнів розвиненості та ефективності організаційно-економічного забезпечення господарської діяльності.

Відзначаючи вагомий внесок науковців-економістів та практиків, слід відзначити, що систематизації та удосконалення потребують теоретичні, науково-методичні положення з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства. Актуальність вирішення зазначених питань обумовили вибір теми дисертації, формування мети та постановку і вирішення наукових задач відповідно до структури дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» за темою «Управління енергоефективністю стратегічного розвитку виробничих підприємств на основі ресурсозберігаючих технологій і процесів» (номер державної реєстрації 0113U002246, 2013-2016 рр.) та Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темою: «Організаційно-економічний механізм диверсифікації джерел енергопостачання на основі впровадження технологій відновлюваних та альтернативних джерел енергії» (номер державної реєстрації 0116U003613, 2016 р.), в рамках яких автором уточнено економічну природу енергетичних ресурсів промислового підприємства та розроблено рекомендації з оцінки інвестиційних проектів у забезпечення енергоефективної поведінки суб'єктів господарювання.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення концептуальних засад, розвиток науково-методичних положень та інструментів щодо формування організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Для досягнення мети в дисертації поставлено наступні *завдання*:

розвинути понятійно-категоріальний апарат дослідження енергетичної ефективності та її ролі в реалізації господарських процесів на промисловому підприємстві;

поглибити трактування економічного змісту енергоефективної поведінки промислових підприємств;

розвинуто концептуальні положення формування організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства;

обґрунтовано функціональний зв'язок між фінансовими результатами господарювання та витратами первинних і вторинних енергетичних матеріалів;

диференційовано склад факторів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства при прийнятті управлінських рішень;

уточнено науково-методичний підхід з обґрунтування інвестицій в заходи з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства;

удосконалено інструментарій оцінювання синергетичного результату реалізації організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Предметом дослідження є сукупність економічних відносин на промисловому підприємстві в системі прийняття рішень з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки.

Методи дослідження. Науково-теоретичним та методичним підґрунтям реалізації завдань, поставлених та розв'язаних в дисертації, є система наукових принципів, форм і способів науково-дослідницької діяльності, фундаментальні, загальнонаукові принципи і методи проведення досліджень, загальні та спеціальні економічні закони, зокрема закон вартості, закон спадаючої граничної продуктивності та закон економії часу,

фундаментальних положення економічної теорії, теорії ефективності, теорії управління.

Основні наукові положення та висновки ґрунтуються на методах та прийомах проведення наукових досліджень, зокрема: *узагальнення, аналізу та синтезу* (для доповнення економічними характеристиками сутності понять «енергетичні матеріали і ресурси»), *методи економіко-математичного моделювання, функціонально-цільовий підхід, статистичний та порівняльний методи* (для встановлення функціонального зв'язку між фінансовими результатами господарювання та витратами первинних і вторинних енергетичних матеріалів; при розробці рекомендацій з визначення синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства), *процесний і ситуаційний підходи* (для уточнення складу факторів впливу на енергоефективну поведінку підприємства при прийнятті управлінських рішень); *методи сценарного аналізу* (при обґрунтуванні інвестицій в заходи з підвищення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства), *абстрактно-логічний підхід* (для формулювання наукових положень та висновків за результатами дослідження).

Інформаційною базою дисертації є законодавчі та нормативно-правові акти України в сфері управління промисловими підприємствами, дані та аналітичні матеріали Державної служби статистики України, офіційна фінансова та бухгалтерська звітність промислових підприємств, опубліковані результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, матеріали авторських досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні та розвиненні теоретико-методичних основ і розробці наукових засад практичного інструментарію організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства. Основні наукові результати полягають у такому:

удосконалено:

науково-методичний підхід до обґрунтування функціонального зв'язку між рівнем споживання енергії (первинної та вторинної) та спрямованістю тренду зміни енергоефективності поведінки промислових підприємств з урахуванням міри участі енергоресурсів в господарській діяльності, що дозволяє встановити інтенсивний або екстенсивний тип енергоспоживання й обґрунтувати потребу в енергетичних ресурсах і матеріалах, необхідних для досягнення бажаного рівня фінансово-економічних результатів;

типологію факторів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, диференційованих за зонами активності управлінського впливу та мірою гнучкості, що дозволяє на методичному рівні оцінити міру зміни рівня актуальності інвестування заходів із підвищення ефективності енергоспоживання;

науково-методичний підхід до обґрунтування інвестиційних рішень залежно від періодичності реалізації інвестиційних заходів, основою якого є використання функції корисності, що дозволяє вибрати оптимальний набір факторів інвестування для умов реалізації однократної або кумулятивної інвестиції;

інструментарій визначення синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємств,

заснований на порівняльній оцінці комплексу фінансово-економічних та технічних параметрів за періодами енергоспоживання порівняно із середньогалузевими значеннями, практичне значення якого полягає в підвищенні об'єктивності оцінки міри успішності прийнятих рішень і прогнозування зміни рівня енергоефективності;

дістали подальшого розвитку:

економічний зміст понять «енергетичні матеріали» і «енергетичні ресурси» за типами та видами на підставі визначення їх місця та значення у створенні доданої вартості, що формує об'єктивне підґрунтя для прогнозування фінансово-економічних наслідків прийняття рішень у сфері підвищення ефективності господарської діяльності промислового підприємства;

змістовне наповнення поняття енергоефективної поведінки промислового підприємства, що, на відміну від існуючих, характеризує адаптивні можливості до зміни рівня інтенсивності залучення та споживання енергетичних матеріалів і ресурсів залежно від частоти та періодичності реалізації інвестиційних заходів;

рівні концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, відмінністю якої від існуючих є доповнення функціями, забезпечувальними процесами та інструментами організаційного та економічного змісту на методологічному та практичному рівнях, реалізація якої заснована на процедурі прийняття рішень, орієнтованих на досягнення синергетичного результату.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані у практичній діяльності промислових підприємств, зокрема паливно-енергетичного комплексу України. До результатів, що мають практичне значення, належать наступні розробки: інструментарій для виявлення взаємозв'язку між ресурсами та обсягом виробництва, що сприяє детальному аналізу ефективності використання даного ресурсу; підхід до підтримки інвестиційних рішень з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства та оцінки синергетичного результату прийнятих рішень. Практичну цінність результатів дисертаційної роботи і доцільність їх використання у господарській діяльності промислових підприємств підтверджено: керівництвом Луганської обласної державної адміністрації Луганської обласної військово-цивільної адміністрації (довідка № 66/11-750 від 11.11.2016 р.), ПАТ «Центренерго» Вуглегірська ТЕС (довідка № 4722 від 01.11.2016 р.), ПАТ «Центренерго» Трипільська ТЕС (довідка № 01-5275 від 07.11.2016 р.).

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (м. Покровськ) при викладанні дисциплін «Управління конкурентоспроможністю підприємства», «Управління міжнародними проектами», «Міжнародні бізнес-стратегії», «Організація управлінського обліку за бізнес-процесами» (довідка № 1-5/70 від 25.10.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, усі результати якого одержано автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї, положення і розрахунки, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Результати виконання дисертаційної роботи представлені та отримали позитивну оцінку на міжнародних та

всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Науково-практична конференція «Екологія – філософія існування людини» (Мелітополь, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Формування інвестиційно-інноваційних моделей модернізації економіки України» у рамках VIII Міжнародного науково-практичного форуму «Донбас 2020: перспективи розвитку очима молодих вчених» (Красноармійськ, 2016 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція «Донбас-2020: перспективи розвитку очима молодих вчених» (Донецьк, 2014 р.); VII, VIII, IX Міжнародні науково-практичні конференції «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (Суми, 2013 р., 2014 р., 2015 р.); X Міжнародна науково-практична конференція «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (Львів, 2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 17 наукових публікаціях, з яких вісім – у фахових виданнях, одна – в іноземному, з них шість – у виданнях, що включено до наукометричних баз, один розділ у колективній монографії (зарубіжне видання), сім тез у матеріалах конференції. Загальний обсяг публікацій становить 6,99 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 4,76 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (200 найменувань на 22 сторінках) і двох додатків (на 10 сторінках). Дисертація містить 19 таблиць (на 7 сторінках) і 11 рисунків (на 7 сторінках). Повний обсяг роботи становить 200 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства**» розкрито економічну сутність та типологію сутність енергетичних матеріалів і ресурсів; визначено зміст та особливості поняття енергоефективної поведінки промислових підприємств; розвинуто рівні концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

На підставі дослідження змісту та ролі ресурсної бази в забезпеченні діяльності підприємств промисловості в дисертації показано, що у загальному вигляді енергетичні матеріали та ресурси можуть бути представлені як джерела енергії механічної, хімічної або фізичної природи, за допомогою яких реалізуються стадії виробничого та збутового процесів, забезпечуючи трансформацію основних засобів та оборотних фондів у готову продукцію. Обґрунтовано тезу, що міра участі енергетичних матеріалів і ресурсів залежить від специфіки господарської діяльності промислового підприємства, визначаючи рівень собівартості виробленої продукції та отриманого прибутку від реалізації. Показано, що специфіка енергетичних матеріалів та ресурсів в господарській діяльності промислового підприємства полягає у тому, що для різних видів економічної діяльності вони займають місце або ресурсу або готової продукції, що викликає необхідність динамічного співставлення доходів та витрат для оцінювання ефективності. Тому економічний зміст залучення на промислове підприємство енергетичних матеріалів і ресурсів розглянуто з позиції створення частки доданої вартості, яка показує перевищення вартості виробленої продукції над вартістю всіх використаних для її виробництва та збуту ресурсів.

Такий підхід до трактування економічного змісту енергетичних матеріалів та ресурсів, залежно від їх виду та типу, дозволяє здійснювати оцінку господарської діяльності промислового підприємства та порівняння із попередніми періодами господарювання або іншими підприємствами для визначення ефективності при прийнятті управлінських рішень у сфері організації виробництва і збутової діяльності, ціноутворення та визначення резервів покращення фінансово-економічних показників.

Показано необхідність врахування часового фактору при визначенні динаміки споживання енергетичних матеріалів та ресурсів в оцінці ефективності господарської діяльності, що відображає поведінковий аспект промислового підприємства. З огляду на це доповнено теорію ефективності поглибленим розумінням поняття «енергоефективна поведінка промислового підприємства» як характеристики спроможності підприємства адаптуватися відповідно до умов господарювання, що постійно змінюються, і факторів інтенсивності залучення та споживання енергетичних матеріалів і ресурсів, комбінація яких у певні моменти часу змінюється під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема частоти та інтенсивності інвестування. Проявом такої адаптації в дисертації вважається підвищення рівня продуктивності використання енергетичних матеріалів та ресурсів, інтенсифікація розвитку, що становить основу реалізації закону спадаючої граничної продуктивності. Обґрунтовано, що запровадження даної характеристики сприяє більш коректній оцінці поточного стану та визначення ступеня наближення реального стану господарської діяльності підприємства до оптимального.

Для досягнення відповідності між формуванням цілей і мотивів суб'єкта господарювання та досягненням ефективною реалізацією його місії з урахуванням комплексного взаємозв'язку підприємства із зовнішнім середовищем, що сприяє підвищенню рівня сталості, адаптивності до змін, опору до кризових станів, розвинуто концепцію організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства (рис. 1).

Запропоновані рівні концепції враховують організаційні та економічні особливості реалізації господарської діяльності промислових підприємств у сучасних умовах, охоплюють сукупність функцій, інструментів, принципів та забезпечувальних процесів, орієнтованих на досягнення синергетичної ефекту на засадах інтенсифікації за рахунок накопичення та реалізації власного інвестиційного потенціалу або досягнення такого рівня інвестиційної привабливості, при яких активність зовнішніх інвесторів дозволить отримати фінансування в обсягах, необхідних та достатніх для забезпечення енергоефективної поведінки. Очікуваним результатом формування та реалізації концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства є досягнення синергетичного результату, зміст якого проявляється в підвищенні результативності господарської діяльності підприємства за рахунок дії факторів організаційного, економічного, техніко-технологічного характеру, досягнення якого не є можливим при організації господарської діяльності підприємства як індивідуальної закритої системи економічних відносин.

Рівні концепції	Складові	
	Економічна	Організаційна
	<i>Методологічний рівень</i>	
Гіпотеза	Промислове підприємство повинно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі господарювання, формуючи адекватну реакцію у вигляді прийняття та реалізації інвестиційних рішень щодо економії енергетичних ресурсів або нарощування обсягів їх використання для забезпечення прибуткової діяльності та інтенсифікації розвитку	
Базові теорії	теорія ефективності	теорія управління
Економічні закони	закон вартості, закон спадаючої граничної продуктивності	закон економії часу
Головні функції	Забезпечення економічної ефективності господарської діяльності (статична функція)	Забезпечення економічного зростання та інтенсифікація розвитку (динамічна функція)
Забезпечувальні процеси	Оцінка та прогнозування ефективності використання потенціалу енергоресурсів та інтенсифікація розвитку	Прийняття та реалізація інвестиційних рішень із забезпечення енергоефективної поведінки пром. підприємства
Принципи	Економічності, раціональності	Системності, комплексності
	<i>Практичний рівень</i>	
Інструментарій: важелі → ресурси → методи реалізації →	Фінансово-економічні Матеріально-технічні, фінансові Обґрунтування економічної ефективності рішень із забезпечення енергоефективної поведінки підприємства	Нормативно-розпорядчі, Нормативно-аналітичні Інтелектуальні, інформаційні Удосконалення стандартів та критеріїв оцінки енергоефективної поведінки підприємства
Результат	Залучення інвестицій для реалізації заходів з енергоефективності та досягнення синергетичного результату	

Рис. 1. Рівні концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства

У другому розділі «**Діагностика економічних та організаційних передумов забезпечення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства**» з'ясовано функціональний зв'язок між фінансовими результатами господарювання та витратами первинних і вторинних енергетичних матеріалів; диференційовано склад синергетичних факторів прийняття управлінських рішень із організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Споживання енергетичних матеріалів і ресурсів у виробництві продукції промисловості в дисертації представлено як безперервний відповідно до місії підприємства процес використання енергії для виробництва продукції із характеристиками, які відповідають уявленням споживачів щодо найвищого ступеня задоволення потреб, що дозволяє здійснювати її збут на ринку. Для з'ясування міри ефективності господарської діяльності з позиції споживання енергії останню в дисертації поділено на дві категорії – первина та похідна. Первинна енергія представлена природними ресурсами енергетичного змісту (вугілля, нафта, вода, газ тощо). Похідна енергія представляє собою енергію, отриману у процесі переробки первинної енергії (електрична енергія, пар, бензин, мазут тощо).

Визначено, що отримання первинної енергії реалізується підприємствами видобувної промисловості, місія яких полягає у формуванні сировинної бази для подальшої переробки видобутих природних ресурсів з метою отримання прибутку. Вторинна енергія є продукцією підприємств переробної промисловості, зміст місії яких може бути розкритий як виробництво енергетичних ресурсів для підприємств, для яких вторинна енергія є або кінцевим продуктом виробництва, який відпускається стороннім споживачам, або проміжним продуктом, що набуває властивостей ресурсу для задоволення власних потреб в енергетичних ресурсах. Використання офіційних статистичних даних щодо обсягів споживання умовного палива за видами та виробництва ВВП дозволило отримати ряд функціональних залежностей, що характеризують ключову позицію енергетичних матеріалів і ресурсів в забезпеченні економічного зростання та розвитку підприємств промисловості, у формуванні конкурентних переваг підприємства-виробника на ринку капіталів, ринку ресурсів та ринку споживача. Проведені розрахунки дозволили стверджувати, що фактором споживання умовного палива загалом та окремих його видів близько на 50% пояснюється тренд зміни енергоефективності поведінки промислових підприємств (рис. 2), тому енергофактор визнано в дисертації одним із найбільш вагомих для прийняття рішень щодо підвищення ефективності господарювання в економіці України.

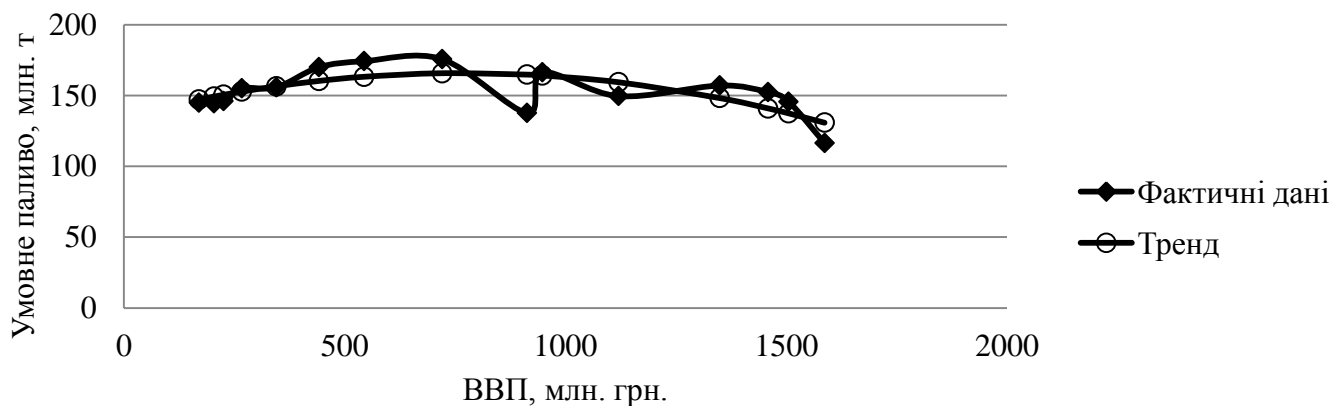

Рис. 2. Залежність обсягів споживання умовного палива та ВВП за період 1990-2015 рр.

Для оцінювання рівня ефективності енергоспоживання в промисловому секторі України в дисертації побудовані трендові моделі, що дозволяють оцінити зв'язок між обсягами споживання вторинних горючих та теплових енергоресурсів та фінансовими результатами (рис. 3). За результатами діагностики встановлено, якщо для горючих ресурсів має місце, переважно, інтенсивний характер споживання, що проявляється у зменшенні обсягів використання при зростанні господарської активності підприємств, то для теплових ресурсів має місце, переважно екстенсивний характер, що пояснюється застарілістю та високим рівнем фізичного та морального спрацювання систем тепломереж, що використовуються для обслуговування промислових та побутових споживачів. Виявлена залежність обсягів використання енергетичних ресурсів свідчить, що розвиток економіки України у галузі енергоспоживання має, переважно, ознаки інтенсивного шляху розвитку, що

означає можливість збільшення національного добробуту та економічної ефективності суб'єктів господарювання при одночасному скороченні обсягів споживання палива.

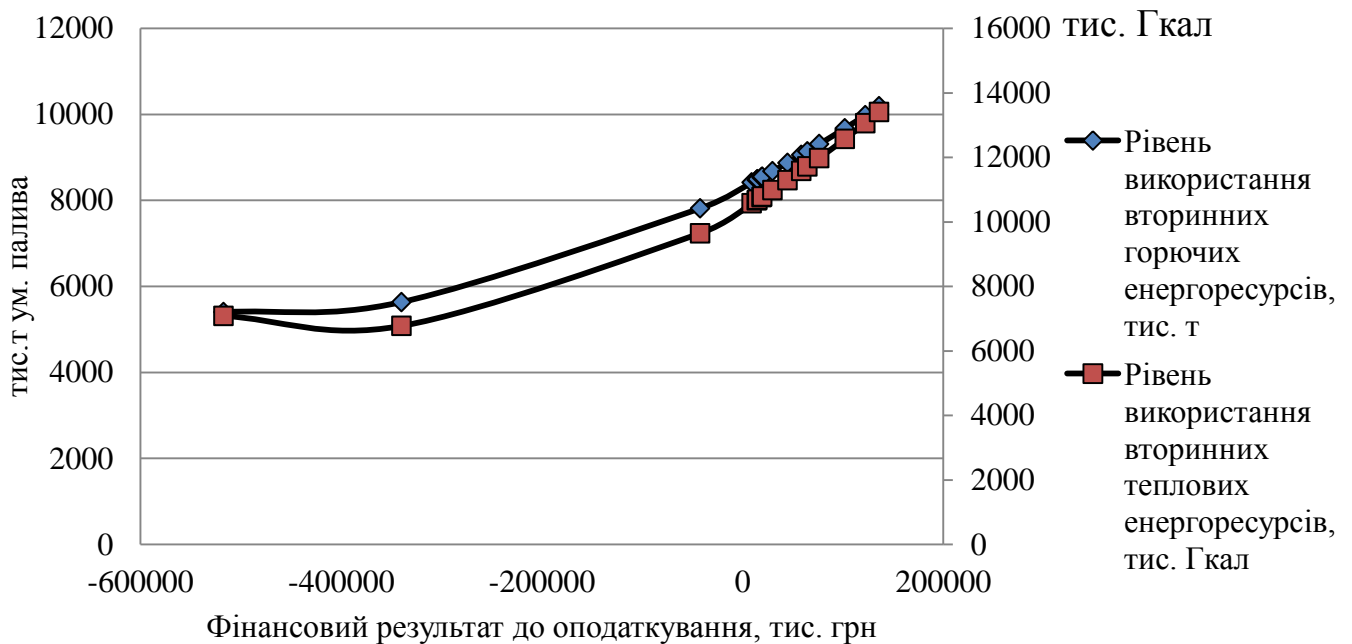

Рис. 3. Залежність рівня використання вторинних горючих ресурсів та фінансових результатів до оподаткування промислових підприємств за період 1990-2015 рр.

За результатами побудови трендових моделей сформовано науково-практичний інструментарій прогнозування потреби в енергоресурсах (первинних і вторинних), що забезпечує максимізацію ефективності господарської діяльності вітчизняних підприємств. Особливістю інструментарію є врахування міри значущості впливу фактору енергоспоживання на фінансово-економічні підсумки господарювання, що дозволяє підвищити об'єктивність прийняття рішень у сфері виробництва та використання енергії.

Показано, що забезпечення енергоефективної поведінки набуває актуальності для енергогенеруючих підприємств, особливо технологічного ланцюга яких є споживання первинних енергетичних матеріалів і ресурсів та їх перероблення на вторинні енергетичні ресурси. Результати аналізу ефективності діяльності енергогенеруючих підприємств на прикладі ПАТ «Центрэнерго» дозволили виявити ряд бар'єрів і перешкод до забезпечення енергоефективної поведінки, що є поширеними у практиці промислових підприємств незалежно від виду економічної активності. На цій підставі виконано систематизацію факторів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства (рис. 4), надано оцінку напряму зміни рівня актуальності інвестування заходів із підвищення енергоефективності поведінки промислового підприємства залежно від спрямованості та міри впливу, що дозволяє оцінити готовність підприємства до досягнення інтенсифікації розвитку при розподілі ресурсів у межах горизонтально-інтегрованої структури, до складу якої входить промислове підприємство.

Фактори	Важко змінні фактори (a_1)	Гнучкі фактори (a_2)	<i>Вектор зростання потенціалу економічного зростання</i>
Фактори помірного впливу (a_3)	Залежність від монополістів-виробників енергетичних ресурсів НТП Активність діяльності підприємств суміжних галузей	Ефективність маркетингу та реклами Стандартизація Соціальні та екологічні характеристики виробництва Персонал	Зона абстракції управлінських впливів: організаційні заходи
Фактори значущого впливу (a_3)	Доступність енергетичних ресурсів за вартістю та кількістю Ринкові та державні бар'єри Експортно-імпортна політика	Собівартість продукції Ціна (за винятком державного регулювання) Інноваційна та інвестиційна активність підприємства Техніко-технологічний рівень	Зона конкретизації управлінських впливів: економічні заходи
<i>Вектор інтенсифікації розвитку</i>	Зона пасивного управлінського впливу: оцінка та прогнозування	Зона активного управлінського впливу: прийняття та реалізація рішень	<i>Вектор зростання актуальності інвестування енергоефективної поведінки підприємства</i>

Рис. 4. Класифікація факторів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства

У третьому розділі **«Інструментарій організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства»** структуровано систему організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, уточнено науково-методичний підхід з обґрунтування інвестицій в заходи із організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства; удосконалено практичні рекомендації з визначення синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Показано, що практична реалізація запропонованої концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства вимагає упорядкування та структуризації відповідного інструментарію та важелів. В дисертації організаційно-економічне забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства сформовано як систему методів, управлінського інструментарію, ресурсів першого та другого порядку, рішень, системна взаємодія яких спирається на закони діалектики та загальні і спеціальні економічні закони функціонування суб'єктів господарювання, що сприяє отриманню синергетичного ефекту. Зроблено висновок, що прийняття та реалізація інвестиційних рішень становить ресурсне підґрунтя системи організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, яке призначене для актуалізації факторів управлінського впливу і компенсації витрат для реалізації заходів з інтенсифікації розвитку та максимізації потенціалу економічного зростання.

Акцентовано увагу, що прийняття інвестиційних рішень повинно враховувати профіль мотивації інвестиційного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, що обумовлює тип функції корисності, яка представлена

функціональною залежністю оптимального обсягу інвестицій від формування певної комбінації факторів мотивації забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства. Для формування відповідного інструментарію запропоновано поділ інвестицій на однократні (передбачають здійснення одноразового інвестування у повному обсязі, достатньому для реалізації інвестиційної фази проекту) та кумулятивні (дробовий розподіл інвестиційних ресурсів на протязі інвестиційної фази частинами). Для кожного виду інвестицій на основі використання функції корисності розроблено критерії прийняття рішень щодо реалізації проектів забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства. Обґрунтовано, що для кумулятивної інвестицій максимізація корисності інвестицій буде матиме місце при дотриманні залежності (1):

$$I^2 = -\frac{a_1}{2a_2}, \quad (1)$$

де I^2 – критерій оптимальності рішень щодо інвестиційного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства;

a_i – фактори організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, що визначаються відповідно до профілю мотивації та специфіки господарської діяльності ($i=1;2;3$).

Для однократної інвестицій умови максимізації корисності інвестицій рекомендовано в дисертації визначати за умови дотримання залежності (2):

$$I^2 = \frac{-a_2 \pm \sqrt{a_2^2 - 3a_1a_3}}{3a_3}. \quad (2)$$

В дисертації для умов ПАТ «Центрэнерго» обґрунтовано множину комбінацій факторів a_1 , a_2 та a_3 , які вибрані та оцінені експертним шляхом, визначено кількісні параметри досягнення максимуму корисності інвестицій (рис. 5-6).

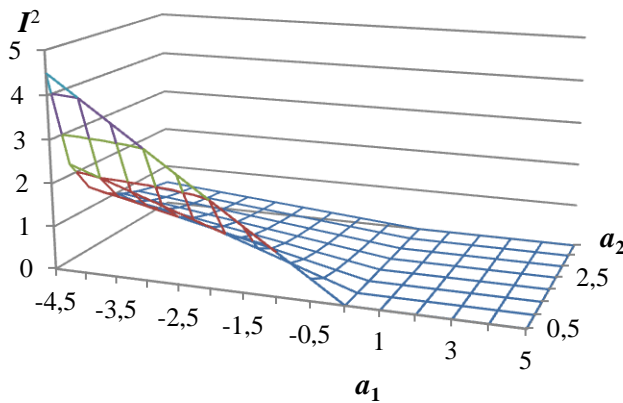

Рис. 5. Можливий розподіл факторів при однократному інвестуванні проектів забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства ($a_3=const$)

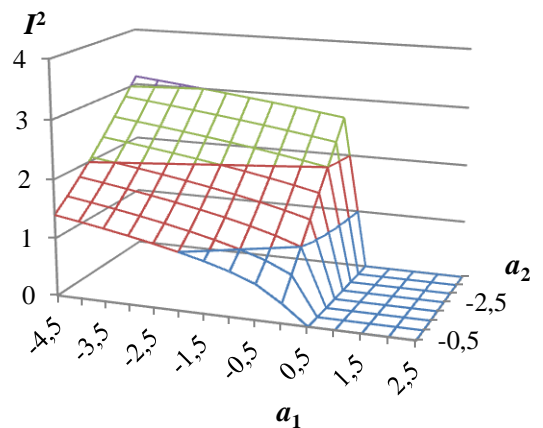

Рис. 6. Можливий розподіл факторів при кумулятивному інвестуванні проектів забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства ($a_3=const$)

Обґрунтовано наявність точки біфуркації (точки, при якій змінюється область прийняття рішень), яка представлена точкою перегину функції. Показано, що задачею інвестиційних рішень для промислового підприємства є формування таких значень факторів a_1 (фактор залежності від монополістів-виробників первинних

енергетичних ресурсів), a_2 (фактор посилення соціальних та екологічних характеристик виробництва) та a_3 (фактор ринкових та державних бар'єрів), при яких значення функції корисності I^2 зростатиме. В дисертації показано, що для випадків $a_1=const$ та $a_2=const$ утворюються інші унікальні множини факторів організаційно-економічного забезпечення та умови максимізації функції корисності для умов ПАТ «Центроенерго» (рис. 7-8).

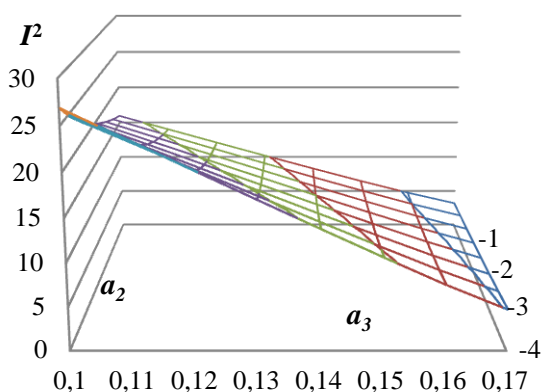

Рис. 7. Можливий розподіл факторів при кумулятивному інвестуванні проектів забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства ($a_1=const$)

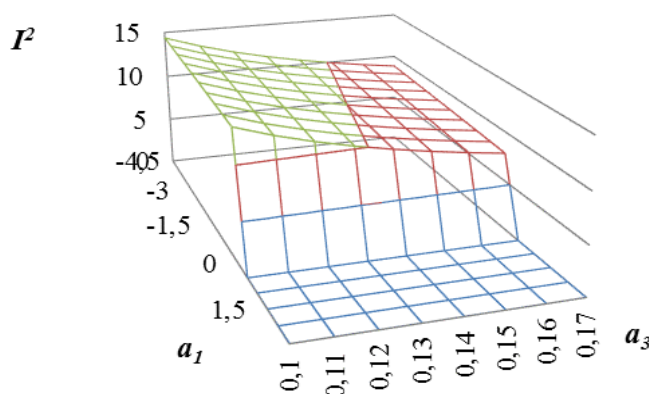

Рис. 8. Можливий розподіл факторів при кумулятивному інвестуванні проектів забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства ($a_2=const$)

В дисертації показано, що організаційно-економічне забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства вимагає концентрації та перерозподілу ресурсів в горизонтально-інтегрованих структурах, що дозволяє досягнути синергетичного результату, отримання якого неможливе при ізольованій роботі підприємства або його розгляду як закритої економічної системи. Тому розвинуто інструментарій оцінювання синергетичного результату як міри участі управляючої компанії в організаційно-економічному забезпеченні енергоефективної поведінки відповідно до підходу:

$$\overline{SEE}_k = \sqrt[2]{SEE_{k-1} * SEE_k}, \quad (3)$$

$$SEE_k = \left(\frac{EC_k^{ent}}{FR_k^{ent}} * \frac{1}{EP_k^{ent}} - \frac{EC_k^{tot}}{FR_k^{tot}} * \frac{1}{EP_k^{tot}} \right) * FR_k^{tot} * \frac{K_k^{ent}}{K_k^{tot}}, \quad (4)$$

де \overline{SEE} – середнє значення рівня синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, грн.;

SEE – синергетичний результат організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, грн.;

EC^{ent} , EC^{tot} – частка витрат енергетичних матеріалів у складі собівартості виробленої продукції для підприємства у складі горизонтально-інтегрованої структури і головної компанії, відповідно, грн/грн;

FR^{ent} , FR^{tot} – чистий фінансовий результат підприємства у складі горизонтально-інтегрованої структури і головної компанії, відповідно, грн.;

EP_k^{ent} , EP_k^{tot} – енерговіддача, що розраховується як випуск електроенергії до

вартості основних засобів підприємства, грн/грн;

K_k^{ent} , K_k^{tot} – питома вага споживання енергії на власні виробничі потреби промислового підприємства та загалом за звітністю головної компанії, частки;

k – номер періоду.

Обґрунтовано необхідність використання ковзного оцінювання приросту середнього значення синергетичного результату для прийняття випереджаючих рішень, залежно від значення якого процес організаційно-економічного забезпечення може бути визнаний як інтенсивний або екстенсивний:

$$\Delta SEE = \overline{SEE}_k - \overline{SEE}_{k-1} \quad (5)$$

ΔSEE – приріст середнього значення рівня синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, грн.

Для умов реалізації господарської діяльності ПАТ «Центренерго» Трипільська ТЕС та Вуглегірська ТЕС в дисертації виконано оцінку середнього значення рівня синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Синергетичний результат організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства

Показники	Трипільська ТЕС			Вуглегірська ТЕС		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
SEE_k	0,60	0,55	0,45	0,71	0,60	0,97
\overline{SEE}_k		0,58	0,50		0,65	0,78
ΔSEE			-0,08			+0,12
Спрямованість розвитку			Інтенсивний			Екстенсивний

За результатами розрахунку синергетичного результату промислових підприємств, що входять до складу ПАТ «Центренерго», встановлено, що для умов господарювання Трипільської ТЕС у 2015 р. у середньому 50% фінансового результату зумовлено дією синергетичних факторів, для умов Вуглегірської ТЕС у середньому 78% фінансового результату обумовлено дією даних факторів при організаційно-економічному забезпеченні енергоефективної поведінки. Показано, що реалізація запланованих на період 2013-2015 рр. організаційно-економічних заходів із забезпечення енергоефективної поведінки для Трипільської ТЕС має інтенсивний характер, що призводить до економії енергетичних ресурсів та матеріалів (від'ємне значення приросту середнього значення синергетичного результату), для Вуглегірської ТЕС процес організаційно-економічного забезпечення визнано екстенсивним, що свідчить про нарощування обсягів споживання первинних енергоресурсів при скороченні обсягів виробництва вторинної енергії (позитивне значення середнього приросту).

Запропонований в дисертації інструментарій організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства становить підґрунтя для стабілізації та покращення фінансово-економічного стану і є доцільним для прийняття рішень щодо підвищення рівня самостійності та незалежності господарської діяльності, стимулювання накопичення власного інвестиційного потенціалу для реалізації заходів з енергоефективності.

ВИСНОВКИ

Основним науковим результатом дисертаційної роботи є вирішення актуальної задачі щодо розвинення концептуальних положень, науково-методичних рекомендацій та удосконалення практичного інструментарію з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства для покращення фінансово-економічних показників господарської діяльності.

1. Розширено уявлення про економічний зміст енергетичних матеріалів і ресурсів на підставі уточнення їх місця та ролі в реалізації виробничого та збутового процесів як елементу частки доданої вартості, що дозволяє здійснювати наскрізну оцінку фінансово-економічних результатів за періодами господарювання або порівнювати індивідуальні результати з результатами господарювання аналогічних підприємств і становить методичне підґрунтя прийняття управлінських рішень у сфері обґрунтування доцільності оптимізації параметрів енергоефективності.

2. Доповнено категоріальний апарат теорії ефективності у частині формування поняття «енергоефективна поведінка промислового підприємства», зміст якої запропоновано трактувати як характеристику процесу прийняття управлінських рішень з адаптації до умов господарювання, що постійно змінюються. Обґрунтовано, що запровадження даної характеристики сприяє підвищенню об'єктивності аналітичних оцінок поточного стану та прийняття управлінських рішень із забезпечення наближення реального фінансово-економічного стану господарської діяльності промислового підприємства до оптимального на засадах інтенсифікації розвитку, що дозволяє промислому підприємству максимізувати ступінь адаптивності до проявів стохастичних змін в умовах господарювання при збереженні та покращенні фінансово-економічних результатів.

3. Розвинуто рівні концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, основою якої є поєднання статичної та динамічної функції господарювання. Представлені рівні концепції містять інструменти важелі та принципи, орієнтовані на врахування інтересів промислового підприємства у досягненні синергетичного ефекту, що дозволяє оцінити готовність підприємства до інтенсифікації розвитку. Особливістю представлених рівнів концепції є об'єднання головних та допоміжних функцій, принципів, інструментарію на методологічному та практичному рівні, результатом використання чого є залучення інвестицій і досягнення синергетичного результату, рівень якого становить основу прийняття рішень щодо підвищення ефективності господарської діяльності промислового підприємства в перспективі.

4. Оцінено енергетичну складову формування ефективності поведінки підприємства на підставі уточнення змісту процесу енергоспоживання та поділу енергії на дві категорії – первина та похідна. На цій підставі виконано аналітичну оцінку типу енергоспоживання (інтенсивний або екстенсивний) за період 1999 – 2015 рр. в процесі виробництва промислової продукції в Україні шляхом визначення функціональних залежностей між рівнями використання енергетичних ресурсів та фінансовим результатом. Основним методичним прийомом є використання зворотних функцій, що дозволяє на відміну від поширених у сучасні практиці побудови трендових моделей на основі часових залежностей здійснити більш якісне прогнозування потреби в енергетичних матеріалах і ресурсах.

5. Показано необхідність розгляду промислового підприємства у складі горизонтально-інтегрованої структури для визначення умов перерозподілу ресурсів та актуалізації інвестування заходів із організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки. Розвинуто типологію синергетичних факторів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, розділених за зонами активності управлінського впливу та мірою гнучкості факторів, що дозволяє на методичному рівні оцінити міру зміни рівня актуальності інвестування заходів із підвищення ефективності енергоспоживання.

6. Запропоновано поділ інвестицій в забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства на кумулятивні та однократні, ознакою віднесення до яких є однократність або багаторазовість здійснення інвестиційних заходів. Для кожного виду інвестицій на основі використання функції корисності розроблено критерії прийняття рішень щодо реалізації проектів забезпечення енергетичної ефективності поведінки підприємства, який використовується в основі запропонованого науково-методичного підходу до визначення оптимального з позиції максимізації корисності обсягу інвестицій залежно від однократного або кумулятивного способу їх організації, що дозволяє здійснити вибір такої комбінації факторів, які забезпечують формування стійкої мотивації інвесторів до фінансування заходів із підвищення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства.

7. Обґрунтовано інструментарій оцінювання синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, особливістю якого є використання ковзних оцінок середніх значень показника енергоефективності, що представляє функціональний зв'язок між витратами енергетичних матеріалів у складі собівартості виробленої продукції для окремого підприємства і галузі (головної компанії) у вартісному вимірі, фінансовим результатом окремого підприємства і галузі (головної компанії) та енерговіддачею. Перевагою наданого інструментарію є підвищення об'єктивності оцінювання міри самостійності підприємства у складі горизонтально-інтегрованих структур до забезпечення енергоефективної поведінки.

Практичне значення розроблених науково-методичних підходів та практичних інструментів організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства полягає в створенні підґрунтя для прогнозування наслідків запровадження господарських рішень, орієнтованих на оптимізацію обсягів енергоспоживання та підвищення фінансово-економічних результатів діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Кузнєцов В.Ю. Забезпечення енергоефективності поведінки підприємств як основи підвищення соціальної відповідальності бізнесу / В.Ю. Кузнєцов // *Ekonomiczno-społeczne uwarunkowanie rozwoju gospodarczego – zarządzanie informacją i nowymi technologiami: monografie i opracowania*. – Opole: Wydawnictwa Wyżej szkoły zarządzania i administracji w Opolu, 2015. – С. 424-432 (0,53 ум.-друк. арк.).

*Статті у наукових фахових виданнях та виданнях,
віднесених до наукометричних баз даних*

2. Кузнєцов В.Ю. Концептуальні положення з організаційно-економічного забезпечення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства / В.Ю. Кузнєцов // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2016. – № 3 (39) . – С. 217-223 (0,56 ум.-друк. арк.).

3. Кузнєцов В.Ю. Оцінка впливу обсягів енергоспоживання на ефективність господарювання підприємств промисловості в Україні / В.Ю. Кузнєцов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»¹. – 2016. – Випуск 8, частина 1.– С. 112-116. (0,51 ум.-друк. арк.).

4. Кузнєцов В.Ю. Інвестиційне забезпечення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства / В.Ю. Кузнєцов // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова². – 2016. – Том 21. Вип. 7-2 (49) – С. 57-61. (0,56 ум.-друк. арк.).

5. Jablinski J. Methodical aspects of the assessment the resource potential for the enterprise development [Online] / J. Jablinski, O.Yu. Popova, K.O. Belousova, V.Yu. Kuznetsov // Economic Processes Management: International Scientific E-Journal. 2015³. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2015_4/2015_4_6.pdf (0,44 ум.-друк. арк.).
Особистий внесок: охарактеризовано зміст потенціалу ресурсів підприємства з позиції їх впливу на можливості розвитку (0,11 ум.-друк. арк.).

6. Попова О.Ю. Проблеми та перспективи управління ефективним забезпеченням водними ресурсами господарської діяльності промислових підприємств / О.Ю. Попова, С.В. Коверга, О.Є. Борисенко, В.Ю. Кузнєцов // Маркетинг і менеджмент інновацій⁴. – 2015. – № 4. – С. 117-126. (0,8 ум.-друк. арк.).
Особистий внесок: виконано аналітичне обґрунтування динамки зміни рівня забезпечення енергетичними ресурсами (зокрема, водними) на ефективність діяльності промислового підприємства (0,2 ум.-друк. арк.).

7. Попова О. Основні напрями підвищення енергетичної ефективності поведінки вітчизняних промислових підприємств / О. Попова, В. Кузнєцов // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. – Київ. Сер. Економіка і управління. – Вип. 34. – 2015. – С. 391-401. (0,74 ум.-друк. арк.).
Особистий внесок: виокремлено загальні та специфічні напрями підвищення енергетичної ефективності поведінки промислових підприємств (0,37 ум.-друк. арк.).

8. Попова О.Ю. Економіко-організаційні умови обґрунтування енергетичної ефективності поведінки підприємства / О.Ю. Попова, В.Ю. Кузнєцов // Проблеми

¹ Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: НБУ ім. В.В. Вернадського; Index Copernicus

² Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: Index Copernicus

³ Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: IIFC, ISRA, JIFACTOR.

⁴ Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: Web of Science, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, Ulrichsweb Global Directory, Research Bible, Scientific Indexing Service.

економіки⁵. – 2014. – № 4. – С. 317-321. (0,74 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: виконано типізацію економічних та організаційних умов підвищення енергетичної ефективності поведінки підприємства (0,37 ум.-друк. арк.).*

9. Кузнєцов В. Роль енергетичної складової у формуванні ефективності господарської діяльності підприємства / В. Кузнєцов / Економічні та екологічні механізми розвитку України та її регіонів : зб. наук. праць Донецьк. держ. ун-ту управ. – Т. XIV, вип. 267. – Донецьк: ДонДУУ, 2013. – С. 306-314 (серія «Економіка») (0,5 ум.-друк. арк.).

Публікації в наукових виданнях іноземних держав

10. Jablinski J. Sustainability as the modern base of the profitable business activity / J. Jablinski, O. Popova, V. Kuznetsov // Współpraca europejska / European cooperation⁶ / – 2016. – Vol. 8, No 15. – P. 48-55. (0,48 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: визначено передумови оптимізації споживання ресурсів, зокрема енергетичних, з метою підвищення ефективності господарської діяльності (0,16 ум.-друк. арк.).*

Матеріали наукових конференцій

11. Яблінські Й. Типологія синергетичних факторів впливу на енергетичну ефективність поведінки підприємств / Й. Яблінські, О. Попова, В. Кузнєцов // Екологія – філософія існування людини: зб. наук. праць учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Мелітополь, 26 травня 2016 р.) / за заг. ред. М.М. Радевої. – Мелітополь : ТОВ Колор Принт», 2016. – С. 97-98. (0,27 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: визначено зміст синергетичного ефекту та перелік факторів впливу на енергетичну ефективність поведінки підприємств (0,09 ум.-друк. арк.).*

12. Кузнєцов В.Ю. Джерела інвестиційного забезпечення енергетичної ефективності поведінки промислового підприємства / В.Ю. Кузнєцов // Міжнар. наук.-практ. конф. «Формування інвестиційно-інноваційних моделей модернізації економіки України» у рамках VIII Міжнар. наук.-практ. форуму «Донбас 2020: перспективи розвитку очима молодих вчених» (м. Красноармійськ, 31 трав. – 1 черв. 2016 р.). – Красноармійськ: ДонНТУ, 2016. – С. 262-265. 1 електрон. опт. диск (CD-R) (0,15 ум.-друк. арк.).

13. Кузнєцов В.Ю. Інструментарій підвищення енергетичної ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств: мікроасpekt / В.Ю. Кузнєцов // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: зб. тез допов. IX-ї міжн. наук.-практ. конф. (м. Суми, 24-25 вер. 2015 р.). – Суми: ТОВ «ТД Папірус», 2015. – С. 109-111 (0,12 ум.-друк. арк.).

14. Кузнєцов В.Ю. Фактори формування енергоефективності поведінки підприємств / В.Ю. Кузнєцов // Донбас-2020: перспективи розвитку очима молодих вчених: матеріали VII наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 20-23 трав. 2014 р.) – Донецьк: ДонНТУ, 2014. – С.15-17 (0,15 ум.-друк. арк.).

⁵ Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: Ulrichsweb Global Serials Directory , Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, EBSCOhost, CiteFactor, Academic Journals Database

⁶ Журнал індексується в міжнародних інформаційних і наукометричних базах: National Library of Poland, Polish Scholarly Bibliography (PBN), Index Copernicus, Citefactor, International Institute of Organized Research (I2OR), Google Scholar (GS).

15. Кузнєцов В.Ю. Зміст енергетичної ефективності поведінки промислових підприємств / В.Ю. Кузнєцов // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: зб. тез допов. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 25-26 вересня 2014 року. – Суми : ТОВ «ДД «Папірус», 2014. - С. 86-88. (0,12 ум.-друк. арк.).

16. Кузнєцов В.Ю. Обґрунтування доцільності запровадження поняття «енергетична ефективність поведінки підприємства» / В.Ю. Кузнєцов // Маркетинг та логістика в системі менеджменту : тези допов. X-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 6-8 лист. 2014 р.). – Львів : Вид-во «Львівської політехніки», 2014. – С. 186-187 (0,2 ум.-друк. арк.).

17. Кузнєцов В.Ю. Економічний інструментарій подолання бар'єрів до забезпечення енергетичної ефективності діяльності промислових підприємств [Текст] / В.Ю. Кузнєцов, О.Ю. Попова // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : зб. тез допов. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 26-28 вересня 2013 р.) / Відп. за вип. Ю.М. Гладенко. – Суми : ТОВ «ДД «Папірус», 2013. – С. 156-157 (0,12 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: визначено зміст та класифікацію бар'єрів до забезпечення енергетичної ефективності діяльності промислових підприємств (0,06 ум.-друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Кузнєцов В.Ю. Організаційно-економічне забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2017.

У дисертаційній роботі поглиблено науково-теоретичні засади та розвинуто науково-методичні положення і практичні рекомендації з організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

Охарактеризовано енергетичні матеріали та ресурси з позиції економічної природи відповідно до місця і ролі в господарській діяльності промислового підприємства. Надано тлумачення поняття енергоефективної поведінки промислового підприємства з позиції реалізації можливостей адаптації до умов господарювання, які постійно змінюються. Уточнено зміст складових концепції організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства, метою якої є досягнення синергетичного результату при прийнятті інвестиційних рішень щодо реалізації заходів з енергоефективності.

Встановлено на основі використання кореляційного аналізу функціональний зв'язок між фінансовими результатами господарювання та витратами первинних і вторинних енергетичних матеріалів. Зроблено висновок про домінування екстенсивного типу використання енергоресурсів в розвитку промислових підприємств. Уточнено та систематизовано за ознакою гнучкості та значущості дії склад синергетичних факторів впливу на енергетичну ефективність поведінки підприємства при прийнятті управлінських рішень. Уточнено порядок обґрунтування інвестицій в заходи із забезпечення енергоефективної поведінки

промислового підприємства при використанні функції корисності. Рекомендовано інструментарій визначення синергетичного результату організаційно-економічного забезпечення енергоефективної поведінки промислового підприємства.

***Ключові слова:** організаційно-економічне забезпечення, енергоефективна поведінка, промислове підприємство, інвестування, синергетичний результат, енергетичні ресурси та матеріали.*

АННОТАЦІЯ

Кузнецов В.Ю. Организационно-экономическое обеспечение энергоэффективного поведения промышленного предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2017.

В диссертационной работе уточнены научно-теоретические основы и усовершенствованы научно-методические положения и практические рекомендации по организационно-экономическому обеспечению энергоэффективного поведения промышленного предприятия.

Охарактеризована сущность энергетических материалов и ресурсов с позиции их экономической природы. Акцентируется внимание на том, что энергетические материалы и ресурсы должны быть рассмотрены как источники энергии различной природы, необходимых для реализации стадий производства и сбыта. Обоснован тезис, что мера участия энергетических материалов и ресурсов зависит от технико-технологических условий и экономических параметров хозяйственной деятельности промышленного предприятия, определяемых его миссией. Показана особенность участия энергетических ресурсов и материалов в процессе формирования добавленной стоимости. Разработана типология энергетических материалов и ресурсов в соответствии с их местом и ролью в хозяйственной деятельности промышленного предприятия. Детализирована сущность понятия энергоэффективного поведения промышленного предприятия с позиции реализации возможностей адаптации к постоянно меняющимся условиям хозяйствования. Уточнено содержание составляющих концепции организационно-экономического обеспечения энергоэффективного поведения промышленного предприятия, целью которой является достижение синергетического результата на основе принятия инвестиционных решений по оптимизации объемов потребления энергии. Особенностью предложенной концепции является создание возможности накопления инвестиционного потенциала или достижение такого уровня инвестиционной привлекательности, которые позволят промышленному предприятию обеспечить реализацию организационно-экономических мероприятий по обеспечению энергоэффективного поведения.

Установлена функциональная связь между финансовыми результатами в хозяйственной деятельности промышленных предприятий и расходами первичных и вторичных энергетических материалов на основе использования корреляционного анализа. Сделан вывод о доминировании экстенсивного типа использования

энергоресурсов в развитии промышленных предприятий. По результатам построения трендовых моделей предложен научно-практический инструментарий прогнозирования потребности в энергетических ресурсах и материалах в зависимости от планируемого объема производства. Определены особенности функционирования предприятий энергогенерирующего сектора экономики и специфика их включения в состав горизонтально-интегрированных структур, что позволяет аккумулировать ресурсы и осуществить их перераспределение для реализации мероприятий по организационно-экономическому обеспечению энергоэффективного поведения. Уточнен и систематизирован по признаку гибкости и значимости воздействия состав синергетических факторов влияния на энергетическую эффективность поведения предприятия при принятии управленческих решений. Определена направленность вектора актуализации мотивов инвестирования для реализации энергоэффективных мероприятий промышленного предприятия.

Упорядочена процедура принятия решений относительно привлечения инвестиций для реализации проектов по реализации энергоэффективных мероприятий промышленного предприятия. Особенностью процедуры является учет профиля мотивации инвестиционного обеспечения, что позволяет определить тип функции полезности при обосновании таких инвестиций. Уточнен порядок обоснования инвестиций в мероприятия по повышению энергетической эффективности поведения промышленного предприятия. Главным методическим приемом при разработке научно-методического подхода явилось разделение инвестиций на однократные и кумулятивные. При этом рекомендовано однократные инвестиции рассматривать как процесс одноразового инвестирования в полном объеме, достаточном для реализации инвестиционной фазы проекта, а кумулятивные инвестиции рекомендовано рассматривать в виде дробного распределения инвестиционных ресурсов на протяжении инвестиционной фазы частями. Усовершенствован инструментарий определения синергетического результата организационно-экономического обеспечения энергоэффективного поведения промышленного предприятия, использование которого позволяет сравнить предприятия или позиционировать предприятие в отрасли относительно уровня энергопотребления. Как синергетический результат организационно-экономического обеспечения предложено рассматривать меру участия главной компании в реализации мероприятий по энергоэффективности на уровне отдельного промышленного предприятия, входящего в состав горизонтально-интегрированной структуры. Показано, что применение предложенных разработок является целесообразным для обоснования эффективности функционирования промышленного предприятия, создания горизонтально-интегрированных структур или оценки действующих.

Ключевые слова: организационно-экономическое обеспечение, энергоэффективное поведение, промышленное предприятие, синергетический результат, энергетические ресурсы и материалы.

SUMMARY

Kuznetsov V.Yu. Organizational and Economic Support for Energy-efficient Behaviour of Industrial Enterprise. – As a manuscript.

The thesis for obtaining a Degree of Candidate of Economics on the specialty 08.00.04 – Business Economics and Management (by industry groups).– Donbas State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2017.

In the thesis the scientific theoretical basis and practical recommendations on formation of organizational and economic support of energy-efficient behaviour of industrial enterprise are developed.

The significance of energy materials and resources from the standpoints of economic nature and their role in the economic activity is characterized. The definition of energy-efficient behaviour of industrial enterprise from the perspective of implementation to adapt to economic conditions that are constantly changing is suggested. The concept of organizational and economic support for energy-efficient behaviour of industrial enterprise is specified. As a purpose of it is to achieve a synergistic result on disposal of investment decisions in regard to optimize the energy consumption.

The functional relation between the financial results in the economic activity of industrial enterprises and the costs of primary and secondary energy materials based on correlation analysis is found. The extensive type of energy use in the development of industrial enterprises is verified. For decision-making the composition of synergistic factors which are influencing on the energy-efficient behaviour of industrial enterprise based on the principles of flexibility and significance of impact is refined. The procedure of investment decision-making regarding to support the energy-efficient behaviour of industrial enterprise is updated. The method of approaching a synergistic result of organizational and economic support for energy-efficient behaviour of industrial enterprise is developed.

Keywords: *organizational and economic support, energy-efficient behaviour, industrial enterprise, investment, synergy result, energy materials and resources.*

Підписано до друку 26.05.2017. Формат 60x84/16. Ум.друк. арк. 0,9.

Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 811. Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник

Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК №1633 від 24.12.2003